תורה אור

אמר רב פפא הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה: לתת לכם אחרית ותקוה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אלו דקלים וכלי פשתן: ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כריח שדה של תפוחים: שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסורין לספר ולכבס: אמר רב נחמן לא שנו אלא לכבס וללבוש אבל לכבס ולהניח מותר, ורב ששת אמר אפילו לכבס ולהניח אסור, אמר רב ששת תדע דבטלי קצרי דבי רב. מתיב רב המנונא (ה)*בחמישי מותרים מפני כבוד השבת למאי אילימא לכבס וללבוש מאי כבוד שבת איכא אלא להניח, ובחמישי הוא דשרי אבל השבת כולה אסור: לעולם לכבס וללבוש וכשאין לו אלא חלוק אחד *דאמר רב אסי א"ר יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד, איתמר נמי אמר רבי בנימין אמר ר' אלעזר לא שנו אלא לכבס וללבוש אבל להניח מותר. מיתיבי אסור לכבס לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב, וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן, וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ תיובתא: שלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן אע"פ שאמרו כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ אבל אסור ללובשן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אמר רב לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו מותר, ושמואל אמר אפילו לאחריו נמי אסור, מיתיבי שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת כיצד חל להיות באחד בשבת מותר לכבס כל השבת כולה, בשני בשלישי ברביעי ובחמישי לפניו אסור לאחריו מותר, חל להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי מפני כבוד השבת ואם לא כבס בחמישי בשבת מותר לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה *לייט עלה אביי ואיתימא רב אחא בר יעקב אהא *חל להיות בשני ובחמישי קורין שלשה ומפטיר אחד, בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטיר אחד, רבי יוסי אומר לעולם קורין שלשה ומפטיר אחד תיובתא דשמואל אמר לך שמואל תנאי היא דתניא *תשעה באב שחל להיות בשבת וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו, ואסור לספר ולכבס מר"ח ועד התענית דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר כל החדש כולו אסור רשב"ג אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד ותניא אידך ונוהג אבל מראש חדש ועד התענית דברי ר' מאיר, רבי יהודה אומר כל החדש כולו אסור, רשב"ג אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד אמר ר' יוחנן ושלשתן מקרא אחד דרשו דכתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה מאן דאמר מר"ח ועד התענית

מחגה

ניזיל בסדיס · בערכאות שלהן : *ונסבי) **לכם אחרית ותקוה** · אידי דאיירי רב יהודה לעיל בקינה ואזיל : **דקלים** · להתפרנס מהן שיש מהן בבבל הרבה כדאמרינן בפ"ק (דף ט:) עולא איקלע לבבל חזא מלא צנא דתמרי בז' : **כלי פשתן** · ללבוש : **לא שנו** · במתני' שכל השבוע אסור לכבס : **אפילו לכבס ולהניח** · כדי שילבוש לאחר זמן לאחר ט' באב אסור דנראה כמסיח דעתו שעוסק בכיבוס בגדים : **אמר רב ששת תדע** · דאפי' לכבס ולהניח אסור : **קצרי** · כך שמם *בלשון ישמעאל והם כובסין שמעתי אומרים על שם שמקצרין בגדי צמר כשדורסין אותן ברגליהן במים שקורין פורלוי"ר והיינו דמתרגמינן עין רוגל (שמואל ב יז) עינא דקצרא : **אילימא לכבס וללבוש** · מיד בחמישי מאי כבוד שבת איכא : **אלא** · לאו לכבס ולהניח עד השבת : **לעולם לכבס וללבוש** · מיד בחמישי (ב): **וכגון שאין לו אלא חלוק אחד** · דאין לו להחליף ומאי מפני כבוד השבת דאי לא מכבס השתא בחמישי תו לא מצי לכבס ליה : (ג) **חולו של מועד** · שאין לו אלא חלוק אחד דלא סגיא דלא מכבס מפני הכינמה ואפי' כיבס לפני המועד מותר לכבסה במועד : **וגיהוץ שלנו** · אינו יפה אלא ככיבוס שלהן ואסור לגהץ לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב אבל כיבוס שלנו מותר : **כלי פשתן אין בהן** · ליאסר משום גיהוץ אלא בכלי מילת לוסקי"י בלע"ז : **לא שנו** · שאסור ללובשו בשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה אלא בימים שלפני תשעה באב שאם חל ביום רביעי אסור ללובשו ראשון ושני ושלישי : **אבל לאחריו** · חמישי וששי[א] ושביעי מותר : **חל להיות באחד בשבת מותר לכבס כל השבת כולה** · דהיינו לאחריו : **חל להיות** בשני או בשלישי ברביעי ובחמישי כו' : **לייט עלה אביי ואיתימא רב אחא בר יעקב אהא** · המכבס בתשעה באב אפילו מן המנחה ולמעלה *ואדקאי בברייתא מפסיק לה למילתא וקאמר לייט עלה אביי כו' : **חל להיות בשני כו'** · סיפא דההיא ברייתא גופה היא : **ומפטיר** · (ה) מאותן שלשה אחרון מפטיר מתוך שאין מוסיפין בחול יותר מג' אנשים ולא בר"ח על ד' שאין לו להוסיף אלא בשבת וביו"ט כדמפרש במגילה (דף כא·) ולפיכך קורין ג' דזמן ספר תורה הוא ובלאו הכי הוו קרו שלשה שהוא מתקנת עזרא לקרות בשני ובחמישי כהן ולוי וישראל : **קורא אחד ומפטיר אחד** · אחד קורא והוא עצמו המפטיר קתני מיהא לאחריו מותר תיובתא דשמואל : **וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת** · *אינו מפסיק סעודתו ואינו ממעט בתבשילין אלא אוכל כל צרכו ומעלה על שולחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו דפלוגתא היא במסכת גיטין בפרק [מי שאחזו] (דף סח:) דאיכא למאן דאמר מלך והדיוט ומלך ואיכא למ"ד מלך והדיוט כלומר כשנטרד שוב לא חזר למלכותו לפיכך הוצרך לומר "בשעתו" בעת מלכו ותקפו שהיה אוכל הוא ושריו ס' כור סולת כו' : **ועד התענית** · אלמא דסבירא ליה לרבי מאיר לפניו אסור לאחריו מותר ורבי יהודה ורבן (*גמליאל) סבירא להו דאפילו לאחריו נמי אסור :

[נ"ל שמעון בן גמליאל]

מחגה

אמר רב פפא הלכך האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט וכו' · פירוש משום דאמר לעיל מגלגלין חובה ליום החייב : **של** תפוחים · י"מ תפוחים *כריח אתרוגים : **קצרי** דבי רב · פירוש טובסין הבגדים ולכך קרי להו קצרי על שם שמקצרין הבגדים ע"י רחיצת המים : **מי** שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבס במועד · (*ובטבול יום) ובפ' אלו מגלחין (מו"ק דף יד·) דקאמר וליטעמיך הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד וכו' דפריך יאמרו כל החלוקים אסורים לכבס בחול המועד וחלוק זה מותר ומתרץ זה אזורו מוכיח עליו שאין לו אלא חלוק אחד וא"כ דוקא להם אבל לנו ודאי אסור אפי' אין לנו אלא חלוק אחד שאין אנו חוגרין אזור על חלוקות שלנו ולא הוי אזורו מוכיח עליו וכן צריך ליזהר שלא לכבס המטפחת בחול המועד אע"ג שאין לנו אלא אחת אבל מ"מ יש לנשים לכבס בגדי התינוקות כדי לשכוב דהוי כמי שאין לו אלא חלוק אחד שיש רגילות להחליף בגדיהם וכל שעה צריך לו כל בגדיו ועל זה נהגו העולם לכבסם בחול המועד :

בשני ובחמישי קורין שלש ומפטיר אחד · מכאן מוכיח רבינו תם דמפטיר עולה למנין שבעה מדקאמר קורין שלש ומפטיר אחד שמפטיר אחד מן הג' דקא מיבעיא ליה במגילה (דף כג· ושם) מפטיר עולה למנין שבעה או לא משמע מהכא דעולה :

ותרוייהו

עין משפט נר מצוה

כז א טוש"ע א"ח סימן תקנא סעיף א :

[עי' תוס' שבת סח·ד"ה פריו קודם]

כח ב מיי' פ"ו מהל' י"ט הלכה כא סמג לאוין עה טוש"ע שם סימן תקלד סעיף א :

[נ"ל ובחולין דף קז:]

כט ג ד מיי' פ"ה מהל' תענית הלכה ו סמג עשין מד"ס ג טוש"ע שם סימן תקנא סעיף ג :

ל ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד :

לא ו מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה טו טור א"ח סימן תקנט :

לב ז מיי' פ"ה מהל' תענית הלכה ח טוש"ע א"ח סימן תקנב סעיף י :

[לעיל כו:]

מ"ק יד· חולין קז:

מסורת הש"ס

[נ"ל נסבי]

[גירסת רא"ש דתקיף מזלי"]

[ע' ב"ק קיט: וברש"י שם]

[קדושין נג: וש"נ]

[מגילה כב:]

[עירובין מ:]

[עי' בהא"ש בא"ח סי' תקנב ס"ק יב כוונת רש"י במ"ש אינו מפסיק סעודתו]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת מאי מותרין אילימא לכבס כו' מאי כבוד השבת איכא אלא להניח ובחמישי הוא דשרי אבל כל השבת כולה : (ב) רש"י ד"ה לעולם כו' מיד בחמישי וכגון שאין לו אלא חלוק אחד וכו' : (ג) ד"ה בחולו של מועד דכיון שאין לו אלא חלוק אחד דלא סגי דלא מכבס ליה מפני הכינמה : (ד) ד"ה ומפטיר אחד מאותן שלשה :

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אבל ושביעי · רשום קו עליו נמחק :

רבינו חננאל

לתת לכם אחרית ותקוה · אמרינן משמיה דרב אלו דקלין וכלי פשתן · ראה ריח בני כריח שדה · כריח שדה של תפוחין : בגדים מגוהצין אסור ללובשן בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה עד יום תענית ואפילו הן בגדים של פשתן . פי' גיהוץ בלשון ישמעאל צקל והוא מעבירי ליה הומרתא (כתובות י:) שבת שחל להיות ט' באב בתוכה אסור לספר ולכבס · ובחמישי מותר מפני כבוד השבת · אוקימנא בזמן שחל ט' באב בע"ש בה' שמקדים יום ט' באב התירו לו לכבס וללבוש כשאין לו אלא חלוק אחד ומותר לכבסו אפילו בחוש"מ . כבוס*) חלוקת רב נחמן ורב ששת היא וקי"ל בהא כרב ששת דא' אפילו לכבס ולהניח אחר ט' באב אסור תדע דקא בטלי קצרי דבי רב ומותבינן מהא דתניא אסור לכבס לפני ט' באב ואפילו להניח לאחר ט' באב וגיהוץ של בני ארץ בבל כבוס של בני א"י · וכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ · אבל אסור ללובשן בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה : [שבת שחל ט"ב להיות בתוכה] אסורין לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת כיצד חל להיות באחד בשבת מותרין לכבס כל השבת כולה חל להיות ט' באב בב' או בג' או בד' או בה' לפניו אסור לאחריו מותר · חל ט' באב להיות בע"ש מותרין לכבס בחמישי · פי' מי שאין לו אלא חלוק אחד ואם לא כיבס בה' יכבס בע"ש בט' באב עצמו מן המנחה ולמעלה · לייט אביי מי שהצריך ודחק עצמו לכך · ובקריאת הספר קיי"ל כר' יוסי דאמר לעולם קורין ג' בט' באב ומפטיר

---

*) נראה דצ"ל וכבוס להניח לאחר ט"ב.

רבינו גרשום

לעולם לכבס וללבוש בחמישי ודאמרת מאי כבוד שבת איכא דלית ליה אלא אותו חלוק ולא מצי למעתן עד שבת והיינו כבוד שבת דמכבס ליה ולהכי שאר יומי אסור אבל להניח לא הוי אסור וגיהוץ שלנו אסור · לייט עלה אביי במאן דכבים בע"ש בט' באב מן המנחה ולמעלה קורין ג' ותאיל וכל חמישי ושני קורין ג' ומפטיר אסוף אסיפם · תיובתא דשמואל הא דקתני מותר לכבס כל השבוע ושמואל אמר

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה אבל לאחריו וכו' ושביעי · נמחק מלת ושביעי :

גוש"א

מה' ר"נ ור' ששת דהא דקתני דשבת שחל בו ט' באב אסור לכבס - מה הדין לכבס ולהניח מלבוש עד אחרי ט' באב

ר"נ - מותר

ר' ששת - אסור

מבנה

◇ קושיות על המיקל

בהסבר הא דקתני "בחמישי מותרים מפני כבוד השבת"

גוש"א

כלי פשתן שגיהצם אסור ללובשן בשבוע שחל בו ט' באב

מה דין לגיהצן אחרי ט' באב

רב - מתיר

שמואל - אוסר